

Wychodzi codziennie.

Przedpłata wynosi: we Lwowie rocznie 18 zł. — półrocznie 9 zł. — kwartalnie 4 zł. 50 ct. — miesięcznie 1 zł. 50 ct.

Przesyłka pocztowa w Państwie Austriackim rocznie 22 zł. — półrocznie 11 zł. — kwartalnie 5 zł. 50 ct. — miesięcznie 1 zł. 50 ct.

Przesyłka pocztowa za granicę: do całych Niemiec rocznie 50 marek, kwartalnie 12 marek 50 gr. — do Francji i Anglii rocznie 108 franków, kwartalnie 27 franków — do Belgii, Włoch i Szwajcarii rocznie 80 fr., kwartalnie 20 fr.

Numer kosztuje 10 centów.

Mały drukarz Redakcji nie swata.

Lwów 25. kwietnia.

Zrobiło to pewną sensację, że na obiedzie galowym u dworu, danym na cześć jubileuszu arcyks. Albrechta, nie było hr. Andrassego. Pisma wiedeńskie nawiązały do tej okoliczności szeregi komentarzy, których senssem moralnym była znana już od dłuższego czasu legenda o przeciwności kierunków, reprezentowanych przez hr. Andrassego z jednej, a arcyks. Albrechta z drugiej strony. Wrzawa publicystyczna przybrała tym razem takie rozmiary, że *Fremdenblatt*, o którym mówią, iż jest jednym z najczystszych pism w dworze, uważał za rzecz potrzebną poświęcić tej kwestii osobny artykuł wstępny. Treścią tej, inspirowanej oczywiście elukubracji było, że arcyksiążę w pierwszej linii jest żołnierzem, że następnie, jako żołnierz i wódz, czuje się zaszczyconym z powodu iż posiada wysoki stopień wojskowego moskiewskiego orderu św. Jerzego, i że na koniec, w skutek tego wszystkiego, arcyksiążę jest zwolennikiem przymierza z Moskwą. Dodaje atoli *Fremdenblatt*, że z tego usposobienia arcyksięcia Albrechta nie wynika bynajmniej, by między nim a hr. Andrassem mogła istnieć jaka różnica zdań, albowiem austro-węgierski minister spraw zagranicznych „jest, jak wiadomo, filarem i podporą myśli trójcesarskiego przymierza i dobrych sąsiedzkich z Moskwą stosunków.“

W słowach tych leży żarcik, który hr. Andrassy dobrze zrozumieć musiał. Słowa te dowodzą atoli także, jak trudnem jest położenie reprezentanta austro-węgierskiej polityki zagranicznej. Naciskowi z tak wysokiej i wpływowej strony, może on przeciwstawić tylko opór bierny. W tym kierunku, stanowisko jego jest silnem. Ażeby pchnąć Austrię i Węgry na drogę czynnej kooperacji z Moskwą, potrzebowałby znieść przeciwy, których nie posiadałby polityk, na których „pięta się „rząd wspólny“ — potrzebowałby „mianowicie zaprowadzić najpierw rząd absolutny po tej i po tamtej stronie Litawy, a powtóre, znaleźć finansistów, którzyby tym absolutnym rządowi dostarczyli środków do akcji militarnej na wewnątrz, i na zewnątrz. Ponieważ jedno i drugie jest niemożliwem, hr. Andrassy nie prędko ujrzy się zmuszonym ustąpić miejsca rzeczywistemu stronnikowi przymierza z Moskwą. Ale z drugiej strony, gdyby minister spraw zagranicznych monarchji austro-węgierskiej miał jaki program podatny do przeprowadzenia, wpływy, z którymi walczy, są zbyt potężne, by mógł rozwinąć akcję energiczną i skuteczną. O tych dwóch stronach stanowiska hr. An-

drassego pamiętać trzeba, jeżeli się chce brać pod rozwagę pomysł okupacji Bosnii i Serbji przez wojska austriackie, który obecnie na serjo jest rozbiierany, i to nie tylko w dziennikach.

Opowiadają już okropne historie, ażeby wykazać konieczność zbliżenia się do Moskwy, w jakiej znajduje się Austria. Mówią o spisku, uknutym między Petersburgiem a Berlinem. Prusy pomagają Moskwie „moralnie“ zdławić Turcję, a później wspólnie z Moskwą przystąpią do rozbioru Austrii. Strach ma wielkie oczy, i są ludzie, którzy dostaną dreszczu na samo wspomnienie takiego dusielstwa państw i narodów. Ależ, przedewszystkiem, moralna pomoc Prus nie pomoże Nikołajowi Nikołajewiczowi przejść Dunaju, ani Bałkanu, i Turcję, jakkolwiek słaba, nie da się tak zdławić „na poczekaniu.“ Dalej, kto wie, czy oprócz cara i sultana, nie wmięsa się kto trzeci w ten pojedynek. Tem samem, upadła zaraz pierwsza podstawa całego tego rozumowania. obliczonego na rycerską wdzięczność Moskwy za rycerskie podanie jej dłoni. Austrija nie potrzebuje obawiać się przymierza prusko-moskiewskiego, wymierzonego na jej zgubę, póki Moskwa nie złoży próby, że jest w ogóle mocarstwem, z którym liczyć się potrzeba, a próba ta teraz dopiero nastąpi. Dla tego też okupacja Bosnii i Serbji w duchu współzależności ze zbawczymi chrześcijańskimi zamiarami cara Aleksandra, nawet z tego nader oryginalnego i dziwnego punktu widzenia, byłaby nonsensem. Ludy zaś austro-węgierskie okazałyby się niedojrzałością do życia konstytucyjnego, gdyby ich reprezentacje rządowej idącemu tą drogą, nie odmówiły budżetu wojskowego co do ostatniego grosza.

Jest wszakże mowa i o tem, że okupacja Bosnii i Serbji może okazać się potrzebą dla „ochrony interesów monarchji“ — i że nawet Turcja miałaby swobodniejszą rękę, gdyby z tej strony stanęła armia neutralna. Na to odpowiadamy, że interes monarchji zagrożone są nad ujęciem Dunaju, a nie w Bosnii lub Serbji, i że najlepszym sposobem zabezpieczenia tych interesów, a zarazem przysłużenia się Turcji, byłoby postawienie korpusu złożonego ze 150.000 ludzi w Siedmiogrodzie, któryby w nader drażliwy sposób niepokoił tyły moskiewskiej armji nadnadszajskiej, i wystarczałby zupełnie do strategicznego zaszczepienia Moskwy, podczas gdy monarchji zostałoby jeszcze zawsze około milion żołnierzy do obrony jej granic od innych nieprzyjaciół. Byłby to nadto krok, któryby

znalazł poparcie u większości ludów austro-węgierskich, i któryby zjednał Austrii sympatie całego świata cywilizowanego. Przypuszczamy, że hr. Andrassy pisałby się na taką politykę, ale powtarzamy, że stanowisko jego silne jest tylko w kierunku opornym przeciw przymierzem z Moskwą, i mało przeto mamy nadziei, ażeby Austro-Hungaria odegrała w kwestji wschodniej stanowczą ową i dominującą rolę, jaką jej wskazuje jej położenie, i do jakiej uprawnia ją jej potęga.

Manifest wojenny cara

opiewa: „Na i wierni poddani wiedzą, jak żywy współdziałali braliśmy ciągle w losach wskanej przez Turcję chrześcijańskiej ludności. Życzenie nasze polepszenia i zabezpieczenia losu tychże podzielił cały naród moskiewski, który gotów jest teraz wszelkie ofiary ponosić, aby ulżyć połozeniu chrześcijan na półwyspie bałkańskim. Miemie i krew naszych wierznych poddanych były nam zawsze drogą. Nasz rząd cały okazuje ciążą staranność, aby dla Moskwy utrzymać pokój. Ta troskliwość ożywiła nas bezprześcannie od początku smutnych wypadków w Bosnii, Hercegowinie i Bułgarii. Wytknęliśmy sobie przedewszystkiem c.e.l. w drodze pokojowych rokowań i w porozumieniu z europejskimi mocarstwami, naszymi sprzymierzeńcami i przyjaciółmi, dojsz do polepszenia losu chrześcijan na Wschodzie.“

Przez dwa lata niewątpliwie usiłowaliśmy skłonić Portę do reform, któreby chrześcijanom w Bosnii, Hercegowinie i Bułgarii zabezpieczyły przed dowolnością lokalnych władz. Wykonanie tych reform wypływało bezwzględnie z obowiązku, które Porta owoceciła wobec całej Europy przyjęła. Nasze usiłowania, chociaż poparte przedstawieniami innych mocarstw, nie osiągnęły pożądanego celu. Porta pozostała niewzruszoną, w kategoriach nękania wszelkiej gwarancji dla bezpieczeństwa chrześcijan i dala odmowną odpowiedź na uchwały stambulskiej konferencji, która kierowała się myślą, życia wszelkich możliwych środków pojednawczych, aby Portę nakłonić. Zaproponowaliśmy mocarstwom innym ułożenie specjalnego protokołu, mieszczącego w sobie najkorzystniejsze warunki stambulskiej konferencji i zawezwaliśmy Portę, aby przystąpiła do tego międzynarodowego aktu, idącego aż do ostatnich granic w naszych pokojowych żądaniach. Nasze oczekiwania się nie spełniły. Porta nie astąpiła nawet przed jednomyślnym żądaniem chrześcijańskiej Europy i nie przyjęła uchwał protokołu.

Gdy tak wyczerpalimy wszystkie pokojowe usiłowania, zmuszeni jesteśmy pychać i o porem Porty do czynów rozstrzygających przystąpić. Uczucie słuszności i poczucie godności naszej, kategorycznie nam to nakazują; swą od mową Porta postawiła nas w konieczność, chwycenia za broń.

Najgłębiej przekonani o sprawiedliwości naszej sprawy i w pokorze ufni w Boską łaskę i pomoc, czynimy wiadomą naszym wiernym poddanym, że nadeszła teraz chwila, którąśmy przewidywali mówiąc owe pamiętne słowa, na które odpowiedział cały naród moskiewski z tak

wielką jednomyślnością. Wypowiedzieliśmy wtedy, zamiar działania samodzielnego, skoro uznamy to za potrzebne i skoro honor narodowy tego wymagać będzie. Dziś, błądząc o błogosławieństwo Boga dla naszej walecznej armji, wydajemy im rozkaz, przekroczenia granicy tureckiej.

Dan w Kiszieniewie dnia 12. 24. kwietnia roku pańskiego 1877 a dwudziestego trzeciego roku naszego panowania.

Aleksander.

Korespondencje polityczne „Dz. Pol.“

Kraków 24. kwietnia.

(s) Na porządku dziennym mamy obecnie w naszym mieście, gdy sprawa wyboru delegata do Rady szkolnej krajowej już przebrzmiała, mamy cztery sprawy, a mianowicie: adres do syndyka miasta Rzymu, kamandora Venturi, likwidacja Towarzystwa galicyjskiego ogólnych ubezpieczeń, rozpoczęcie a raczej przygotowania do rozpoczęcia robót około budowy miejskich, kosztownych pożyczki półtoramilionowej wnoszącej się mających i działalność Towarzystwa święcienia niedziel.

Przypatrzymy się tym przedmiotom po kolei. O adresie do syndyka miasta Rzymu z powodu uczczenia przez to miasto pamięci Adama Mickiewicza, nie będą rozpisujemy się szeroko. Pisaliśmy już obszernie o tej kwestji, pisał o niej również dużo *Czas*, i jak to bardzo często bywa, *Dziennik Polski* z dziennikiem krakowskim stanął na przeciwnych biegunach. *Czas* nie życzy sobie adresu, mimo to adres będzie, i może właśnie dlatego że *Czas* go sobie nie życzy, licząc się z tym, że podpisami, niż gdyby było przeciwnie. Zajęto się bardzo pilnie ułożeniem i spisaniem tego aktu, który już jest zupełnie przygotowanym, tak, że bezwzględnie do zbierania podpisów przystąpić będzie można. Staćby nam naszym, prócz których żądań odcień opinii nie ma u nas obecnie politycznego organu, a który adres tego sobie nie życzy, *Dziennik* chyba da należytą odpawę; coż bo to za przedmiot wyborny do humorystyk, to upatrywanie w hołdzie, oddanym wielkiemu obywatelowi i poecie manifestacji anti-papieskiej, a nawet antireligijnej. Jeżeli kiedy jacyś i stańczykowie robili z igły widły, to w tym wypadku niezawodnie.

Wiadomość o likwidacji Towarzystwa galicyjskiego ogólnych ubezpieczeń przyjęto u nas z zalem. W czasach obecnego przesilenia pieniężnego, które się każdą daję we znaki, ubywa nam instytucja, w której zabezpieczający się mieli prawo korzystać i o ile nam wiadomo, liczenie korzystali z kredytu. Ubytek taki w obecnej chwili równa się klęsce. Wprawdzie aktywa i pasywa tego Towarzystwa obejmują Towarzystwo wzajemnych ubezpieczeń, przy którym istnieje instytucja Towarzystwa wzajemnego kredytu, skąpa to jednak dla nas mieszczan krakowskich pociecha, wiadomo bowiem, że ta instytucja bardzo po macoszemu mieszczan traktuje. Większa część nieruchomości miejskich ubezpieczona jest w Towarzystwie wzajemnych ubezpieczeń, a obecnie po likwidacji Towarzystwa galicyjskiego, wszystkie prawie w niem ubezpieczone będą, Towarzystwo zatem ma z miasta naszego bardzo znaczne dochody; nie dosyć na tem, władza miejska otacza Towarzystwo

wzajemnego kredytu szczególną opieką: lokuje w niem nawet bez uchwały i wiadomości pełnej Rady miejskiej jedynie z woli sekcji i prezydenta krociowe sumy, o czym już dawniej pisałem i co przez niego zaprzeczonym nie zostało i zaprzeczonym być nie mogło, mimo to jednak Towarzystwo to w zasadzie wcale nie istnieje dla miasta, i tylko szczęśliwe wyjątki cieszy się w niem mogą kredytem. Istnieje ono dla rolników, a istnieje przeważnie fundusami miasta, którego obywatele także kredytu potrzebują. Czy to nie jest anomalia — osądźcie sami.

To też likwidacja Towarzystwa ogólnych ubezpieczeń, które równo uprawniało wszystkich ubezpieczonych i kapitałami otrzymanymi od jednych nie manipulowało na korzyść drugich, uważane jest za fakt godny ubolewania. Towarzystwo to powinno było i mogło istnieć. Powinno było istnieć bodaj dlatego, żeby interes ubezpieczonych nie centralizowały się i nie monopolizowały w jednym tylko towarzystwie, chociażby na tak zdrowe zasadzie jak wzajemność opartem. Brak wszelkiej konkurencji nigdy nie wychodzi na korzyść instytucji tego rodzaju i z biegiem czasu wywiera zawsze nienajpożądane skutki. A że mogło istnieć, dowodem jest reprezentacja krakowska, której stan był zawsze kwitujący. Być może, że to było sąsiadką dyrektora krakowskiej reprezentacji p. Ludwika Pogórskiego, który potrafił umiejętnie i wytrwale dla towarzystwa pracować i działalność jego rozwijać, pomyślny jednak stan obrotów filii krakowskiej powiadał być być dla Towarzystwa wskazówką, że mogłoby się utrzymać, gdyby zamiast zakładania kosztownych nierentownych filii po Peszcie, Pragach i Wiedniach, za główne pole swojej działalności obrócić Galicję i postarało się o więcej tak energicznych, pilnych i zdolnych reprezentantów, jakim był u nas p. Pogórski. Stało się jednak, rozwiązaniem Towarzystwa ogólnych ubezpieczeń jest już prawie dokonane, a płynąc z niego powinna ta nauka, że prawa fizyczne obowiązują i w świecie finansowym, że jeżeli środek ciężkości ciała wyjdzie po za jego podstawę, to ciało takie zwali się masi.

Z początkiem wiosny, która uśmiechnęła się do nas na chwilę po świątach, ażeby następnie zniknąć na czas dłuższy, żywo krzątało się zaczęło około przygotowań do rozpoczęcia budowy miejskich funduszem pożyczki półtoramilionowej prowadzonych. Rada miejska zatwierdziła ciagle rozmaite oferty na dostawę i wykonanie robót, budownictwo wykończa plany, sekcje i komisje obrabiają i deliberują, słowem rachy i czynności jest dosyć. Z Sukienic wyprowadzono już ostatniego ich lokatora, naczelnika straży pożarnej, wraz z jego przybocznią kawalerją i umieszczono go zaraz naprzeciwko w kamienicy p. Wojcynskiego, tego samego, który się wstawił swojego czasu jako kontynuator Mojżesza, dodając do Piętaszki wzięcia księga n. „Zydz i Sukienice.“ W samych Sukienicach rozpoczęto roboty i na bieżące lato zapowiadają wykończenie jednej ich części. Inne budowle miejskie mają być także spiesznie prowadzone, dyrektor bowiem budownictwa miejskiego p. Morawski nie chce być nominalnym tylko dyrektorem, ale chce rzeczywiście dyrygować budowlami.

Podobne zapowiedzi zwykły co roku pojawiać się na wiosnę, i w latach poprzednich zadowolniały mała tylko ich część bywała rzeczywistością. Obecnie dobrze poinformowani twierdzą

CÓRKA KAPITANA.

NOVELA

PUSZKINA.

Spisał Trembiński.

(Ciąg dalszy.)

VIII.

Nieproszony gość.

Plac opustoszał. Stałem ciągle na jednym miejscu, i nie mogłem przyprowadzić myśli do porządku.

Niewiadomość, co się stało z Marią Iwanową najwięcej mi męczyła. Gdzie ona? co się z nią stało? miała-li czas skryć się? i czy dobrze?... Pełen trwogi poszedłem do domu komendanta... Wszędzie było pusto; krzesła, stoły, kufry polane, potłuczone talerze napelniały podłogę. Pobiegłem po matych schodkach, i pierwszy raz w życiu znalazłem się wypłniali Marii Iwanowicz. Zobaczyłem jej pościel przesłuchaną przez rozbójników; rozbity i ograbiony szaf; lampa jeszcze błyszczała przed obrazem. Ocalało też lustro wiszące na ścianie... Gdzieś znajdowała się gospodyni tej skromnej, dziewczęcej celi? Straszna myśl przyszła mi do głowy, przypuszczałem, że znajduje się w rękach bułowników... Serce mi się ścisnęło... Gorzko załkałem, i na głos wymówiłem imię mej akochanej.

W tej chwili usłyszałem lekki szelest, i z szafy zjawiła się Palaszka blada i drżąca.

— Ach, Piotr Andreicz! powiedziała zalamawczy ręce. Co za dzień! co za dzień!

— A Maria Iwanowna? spytał niecierpliwie, coż Maria Iwanowna?

— Pamięka żywa, rzekła Palaszka; ona schowała się u Akuliny Pamfilowej.

— U popadli! krzyknąłem przestraszony. Tam teraz jest Pahaczew!

Wybiegłem prędko z izby na ulicę, i udałem się do mieszkania popa, nie nie widząc i ując. Tam rozleżały się krzyki, śmiech i płacz... Pahaczew ucztował z swymi towarzyszami. Palaszka także przybiegła za mną. Po-

stałem ją, aby poprosiła cicho do mnie Akuliny Pamfilowej. Po niejkiej chwili popadła wyszła niosąc próżny dzban w rękach.

— Na miłość boską! gdzie Maria Iwanowna? spytałem z nieopisaną trwogą.

— Leży biedaczka u mnie w łóżku, odrzekła popadła. No, Piotr Andreicz, omal nie stała się bieda; ale dzięki Bogu wszystko poszło dobrze; zdołałem tylko co siad do stołu, gdy moja biedaczka, oczekując się i westchnęła!.. On usłyszał. „Kto tu u ciebie jęczy, stara?“ Synowica moja zachorowała, leży już drugi tydzień. — A miłda? Miłda. — Pokaż mi ją. Nie było co robić. Dobrze, powiedziałam. tylko że ona nie może wstać i pokazać się. — To nic nie szkodzi, ja sam pójdę i popatrzę. — I poszedł do drugiego pokoju; co na to powiesz! odsunął franka, spojrzawszy na nią, i nie mógł nie dziwić się takiemu zbiegowi wypadków; dziecinne faterko darowane włóczędę zbawiło mnie od stryczka, i pijak, nie mający nie blokował fortecy i wstrząsł cesarstwem!

— Nie życzę czego? spytał Sawielicz nie zmieniając w swych przyzwyyczajeniach. W domu nie ma nie; ale poszukam, może co znajdzie. Zostawisz się sam zacząłem rozmyślać, co mam robić. Zostawać w forteczce podległej bułownikowi, lub przystać do jego bandy sprzeciwiało się honorowi. Powinność wymagała, aby zjawić się tam, gdzie służba moja mogła być użyteczną ojczyźnie w tych trudnych do przeżycia chwilach... Lecz miłość radziła mi zostać przy Marii, i być jej obrońcą i opiekunem. Choćby przyszedłbym do przemiłnej wypadków, ja jednak nie mogłem nie drzeć, wyobrażając niebezpieczeństwo tej położenia.

Rozmyślania moje zostały przerwane przyściem jednego z kozaków, który przybiegł mówiąc że wielki car mię potrzebuje.

— Gdzież on? spytałem, gotując się wyjść. — W domu komendanta, odpowiedział kozak. Po objedzie udał się do łaźni, a teraz odpoczywa. No, wasze błagorodje, że waszytkiego widać, że persona znakomitego rodu: przy objedzie raczył zjeść dwa pieczone prosięta, a w łaźni siedział w takim gorącu, że i Taras Kurczuk nie wytrzymał, oddał miotkę Tomaszowi Bikhajowi, i ledwie zimną wodą mogli przyprowadzić go do zmysłów. Nie ma co mówić, wszystko za nim przeważa... A w łaźni, po kazywał carskie znaki na piersiach z jednej strony orzeł a z drugiej twarz jego (piętno wali go)

Nie uważałem za potrzebne zmieniać sposobu myślenia kozaka i razem z nim udałem się

batiuszka Piotr Andreicz! wszystko nam zabrali ubranie, bieliznę, meble — nic nie zostawili.

— A poznal pan stana? —

— Nie, nie poznalem; a cóż to za jeden? —

— To zapomniałeś tego piaka, któremu dałem futro w oberzy? Futro prawie całkiem nowe; a on psia... porozprawał je pakując na siebie!

Ostąpiłem. W samej rzeczy podobieństwo czajne. Przekonałem się, że Pahaczew i on byli jedną osobą, i zrozumiałem wtemczas przyczynę łaski okazanej mi. Nie mogłem nie dziwić się takiemu zbiegowi wypadków; dziecinne faterko darowane włóczędę zbawiło mnie od stryczka, i pijak, nie mający nie blokował fortecy i wstrząsł cesarstwem!

— Nie życzę czego? spytał Sawielicz nie zmieniając w swych przyzwyyczajeniach. W domu nie ma nie; ale poszukam, może co znajdzie. Zostawisz się sam zacząłem rozmyślać, co mam robić. Zostawać w forteczce podległej bułownikowi, lub przystać do jego bandy sprzeciwiało się honorowi. Powinność wymagała, aby zjawić się tam, gdzie służba moja mogła być użyteczną ojczyźnie w tych trudnych do przeżycia chwilach... Lecz miłość radziła mi zostać przy Marii, i być jej obrońcą i opiekunem. Choćby przyszedłbym do przemiłnej wypadków, ja jednak nie mogłem nie drzeć, wyobrażając niebezpieczeństwo tej położenia.

Rozmyślania moje zostały przerwane przyściem jednego z kozaków, który przybiegł mówiąc że wielki car mię potrzebuje.

— Gdzież on? spytałem, gotując się wyjść. — W domu komendanta, odpowiedział kozak. Po objedzie udał się do łaźni, a teraz odpoczywa. No, wasze błagorodje, że waszytkiego widać, że persona znakomitego rodu: przy objedzie raczył zjeść dwa pieczone prosięta, a w łaźni siedział w takim gorącu, że i Taras Kurczuk nie wytrzymał, oddał miotkę Tomaszowi Bikhajowi, i ledwie zimną wodą mogli przyprowadzić go do zmysłów. Nie ma co mówić, wszystko za nim przeważa... A w łaźni, po kazywał carskie znaki na piersiach z jednej strony orzeł a z drugiej twarz jego (piętno wali go)

Nie uważałem za potrzebne zmieniać sposobu myślenia kozaka i razem z nim udałem się

do domu komendanta, zawczasu wyobrażając sobie wizytę u Pahaczewa; odgadyując czemu się owa skończy.

Zaczynało zmierzchać, gdy wchodziłem do domu komendanta. Szubienica z swemi ofarami strasznie się przedstawiała. Ciało biednej komendantowej ciągle jeszcze leżało pod ganikiem i koło niego dwóch kozaków stało na warcie.

Kozak przyprowadziwszy mnie udał się do nieś o tem i natychmiast wrócił; wprowadził mię do tego pokoju, gdzie wczoraj tak czule żegnałem się z Marią Iwanową.

Wszedłszy ujrzałem niezwykły obraz. Za stołem, nakrytym obrusem usianym dzbanami i szklankami, Pahaczew i dziesięciu ludzi kozackich starszych, siedzieli w czapkach i kolorowych koszulach, rozrzucał winem, z zaczerwienionymi twarzami i błyszczącym okiem. Między nimi nie było Szwabryna, ani naszego dawnego kwatermistrza Maksymyca.

— A wasze błagorodje! powiedział Pahaczew wstawiając się. Prosimy, jest miejsce bądź łaskaw.

Współbiedniacy rozszaleli się. Milcząc siedzieli na końcu stołu. Sasiad mój, młody kozak, przystojny i zręczny nalał mi szklankę zwykłego wina, do którego nie dotknąłem się nawet. Z ciekawością zacząłem rozważać zebranie. Pahaczew siedział na pierwszym miejscu, oparłszy się o stół i podpierając czarną brodę swym ogromnym kulakiem.

Rysy jego twarzy, regularne i dość przyjemne nie objawiały nie zwierzęcego. Często zwracał rozmowę do człowieka mającego około pięćdziesięciu lat nazywając go, to grafem, to Timofezem, a czasami wjaszkim. Wszyscy rozmawiali jak koleżdy i nie okazali żadnego szczególnego poważania przewodniczącemu. Rozmowa toczyła się o dzisiejszym szturmie, o powodzeniu buntu i o przyszłości jego. Każdy chwalił się, przedstawiał swoje mniemania i swobodnie czynił zarzuty Pahaczewowi.

Na tej to dziwnej wojennej radzie postanowieniem zostało napaść na Orenburg, co omal nie powiodło się.

Pochód oznaczony został na jutrzejszy dzień.

— No, bracia, rzeź Pahaczew: zaśpiewa-

my przed snem moją ulubioną pieśń. Czuma-ków! zaczynaj!

Sasiad mój zaczął cichym głosem barłacką pieśń, reszta wtórowała mu chórem.

Nie można wypowiedzieć jaki wpływ wywarła ta pieśń o szubienicy, spiewana przez ludzi, których przeznaczeniem była szubienica.

Goście wypili jeszcze po jednej szklance, wstali z za stołu i pożegnali się z Pahaczewem. Ochołłem wyjść także, lecz Pahaczew zatrzymał mię mówiąc:

— Siedź; chęć z tobą pomówię.

Zostaliśmy się sami. Kilka minut zostawałmy w głębokim milczeniu. Pahaczew przypatrywał się mi, czasami przyglądając lewe oko z dziwnym wyrazem chętności i drwienia. Nakoniec zaśmiał się, i z taką niedaną weselością że ja patrząc na niego sam zaśmiałem się nie wiedząc czemu.

— Cóż, wasze błagorodje? rzekł. Stchórzyłeś, przyznaj się, kiedy moi chłopcy narzucili ci powrót na szyć? Ja myślę, że dasza była na ramieniu... A pobujałbyś, gdyby nie twój stąjący. Zaraz poznalem starego szarę. Czyś myślał kiedy, że człowiek, który był twym przewodnikiem, jest carem? (Tu przyjął na siebie postać poważną i tajemniczą.) Bardzo mi zawiniłeś, lecz ja darowałem ci przez wzgląd na twoje dobre serce, za to, że uczyniłeś mi przysługę, gdy zmuszony byłem akrywać się przed mymi nieprzyjaciółmi! Nie tak jeszcze nagrodzę cię, kiedy otrzymam swoje państwo! Obiecuję mi być wieraym?

Pytanie i śmiałość jego wydały mi się tak zabawne, że nie mogłem powstrzymać śmiechu.

— Dla czego się uśmiechasz? zapytał nachmarzony. Czy nie wierzysz, że ja jestem carem? Odpowiadaj wprost.

Zmieszkałem się. Uznał włóczęgę cesarzem nie byłem w stanie. Nazwał go w oczy oszustem, było przyłożoń noż do gardła, i to co byłem przygotowany pod szubienicą w oczach całego narodu, teraz zdawało mi się rzeczą nie mającą celu. Chwiałem się. Pahaczew oczekiwał odpowiedzi. Nakoniec uczucie powinności zwyciężyło słabość ludzką i odrzekłem:

— Słuchaj, powiem ci prawdę. Osadź sam, czy mogę uznać cię za cara? Jesteś człowiekiem zręcznym i sam pomógłbyś do klamie.

— No, bracia, rzeź Pahaczew: zaśpiewa-

